

<https://doi.org/10.53317/2786-4774-2026-1-5>
УДК 323.2:316.6(477)

Олена Суший,

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач відділу психології мас і спільнот,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
ORCID: 0000-0002-4364-7571
a_s_y2000@ukr.net

Між Сциллою капітуляції та Харибдою вічної війни: сценарне моделювання повоєнного розвитку України

Україна перебуває в епіцентрі не лише збройного протистояння, але й складної геополітичної гри, де кожен потенційний сценарій завершення війни несе глибокі наслідки для майбутнього нації. Стаття присвячена аналізу можливих сценаріїв завершення війни та моделюванню траєкторій повоєнного розвитку України в контексті складної соцієтальної динаміки минулого, теперішнього та майбутнього. Концептуальну основу дослідження становить соцієтальна парадигма; методологічну — інтегральна матриця соцієтального прогнозування, що забезпечує аналітичну операціоналізацію складної соцієтальної динаміки загалом та соціальної ситуації зокрема у системному («згори донизу») та психосоціальному («знизу вгору») вимірі. У фокусі уваги — не лише політико-військові чи економічні чинники, а насамперед глибинні процеси трансформації соцієтальної структури, масової свідомості, системи цінностей та колективної ідентичності. Розглянуто спектр варіантів: від тотальної перемоги та «замороженого конфлікту» до примусового миру та трансформації суспільства, виявляючи ризики та можливості кожного з них. Особливу увагу приділено психологічним та соціальним наслідкам тривалого протистояння. Дослідження показує, як утома від війни, обтяжена детермінованим колом криз і колективних травм, може вплинути на здатність українського суспільства до відбудови та консолідації. Розкриваються механізми, за допомогою яких різні сценарії мирного врегулювання можуть сприяти або, навпаки, перешкоджати подоланню наслідків війни. Стаття пропонує не лише опис можли-

Цитування: Суший О. Між Сциллою капітуляції та Харибдою вічної війни: сценарне моделювання повоєнного розвитку України. *Політичні дослідження*. № 1 (11). 2026. С. 91—114. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2026-1-5>

Стаття опублікована на умовах ліцензії із зазначенням авторства CC BY 4.0 DEED (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en>)

вих сценаріїв, але й практичні рекомендації щодо формування гнучкої та адаптивної стратегії повоєнного відновлення. Її мета — окреслити можливі контури «повоєнного майбутнього» України та стимулювати фахову дискусію про соціетальні умови сталого миру в епоху гібридних викликів і глибоких колективних трансформацій. А також зробити внесок у дискусію про майбутнє України, пропонуючи науково обґрунтований підхід до сценарного моделювання, що може виступати інструментом не лише прогнозування, а й ціннісного самовизначення суспільства, яке шукає баланс між потребою безпеки, справедливості та відновлення в умовах невизначеності.

Ключові слова: соціетальна парадигма, соціетальна динаміка, соціальне прогнозування, прогнозне моделювання, сценарії, повоєнне відновлення, психологічне забезпечення соціального прогнозування, соціальна ситуація, міждисциплінарність, методологія.

Постановка проблеми. Україна перебуває в епіцентрі збройного протистояння та складної геополітичної гри, де кожен можливий сценарій завершення війни матиме глибокі наслідки для майбутнього нашої держави і, без перебільшення, всього світу. На цій розвилці історичної невизначеності ми щодня обираємо між Сциллою капітуляції — втратою національної гідності та суверенітету — та Харибдою вічної війни — історичною безвихіддю й виснажливим блуканням у лабіринтах нескінченного протистояння. Але, на відміну від давньогрецького міфу, де мореплавців чекала неминуча загибель незалежно від обраного шляху, наш вибір не обмежений лише цими двома варіантами, проте у спектрі можливих альтернатив між тотальною капітуляцією та вічною війною навіть завзяті оптимісти не випромінюватимуть упевненість у торжестві добра над злом і світла над темрявою.

Розмірковуючи про повоєнне майбутнє України, не має сенсу вдаватися до маніфестів, як і фаталізувати нашу боротьбу. Набагато корисніше реалістично оцінювати спектр можливих майбутніх, що представляють варіативні сценарії розвитку соціальної ситуації в Україні у коротко- та середньостроковій перспективі, а саме — завершення війни та повоєнного майбутнього для нас і світу. Такі сценарії хоч і не дають чітких директив щодо переходу від війни до миру, проте вони містять розумні підказки щодо ймовірних шляхів його досягнення, а також попереджають про перешкоди та пастки, що здатні не лише загальмувати чи суттєво ускладнити процеси повоєнного відновлення, але й фактично поставити під загрозу розбудову сталого миру на довгі роки.

Аналіз публікацій за темою дослідження показує, що попри те, що за прогнозуванням закріпилася слава невдячної справи, здатність прогнозувати мир та конфлікти є рушійною силою *War and Conflict Studies* та *Peace and Reconciliation Research* [Hegre et al., 2017]. Багата палітра міждисциплінарних підходів і практик дає змогу не лише переосмислювати усталені парадигми, а й формулювати нові ідеї, принципи й підходи до розуміння, вирішення та трансформації конфліктів у глобальній, локальній та компаративній перспективі [Кілкален та Мілз, 2025; Парахонський та Яворська, 2019; Barakat, 2005; Bar-Siman-Tov, 2010; Collier et al., 2003; Elayah & Lambert, 2023; Franco et al., 2019; Hegre et al., 2011; Iron & Kingsbury, 2022; Leiner & Schliesser,

2018; May, 2012; Rehrmann et al., 2020], переконливо доводячи, що ретельне повоєнне планування, спрямоване на досягнення стабільного та сталого миру, має бути не другорядною справою, а ключовою метою всіх планів воєнного часу [Rose, 2010].

Накопичено вагомий науковий доробок вітчизняних досліджень, що презентує різні дисциплінарні ракурси осмислення проблематики війни і миру в Україні, трансформацій глобальної системи безпеки та соціального прогнозування на теоретико-методологічному й прикладному рівнях. Йдеться, зокрема, про дослідження, виконані в Національному інституті стратегічних досліджень [Парахонський та Яворська, 2024; Потапенко та ін., 2025a; Потапенко та ін., 2025b], Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України [Рафальський та Майборода, 2024a; Рафальський та Майборода, 2024b; Zelenko, 2025], Інституті соціальної та політичної психології НАПН України (ІСПП НАПН України) [Всютинський та ін., 2025; Довгань та ін., 2025; Кочубейник, 2025], Інституті демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [Лібанова, 2025a; Лібанова, 2025b], а також моніторингові дослідження громадської думки, що їх проводять Інститут соціології [Головаха та Дембіцький, 2024; Головаха та Дембіцький, 2025; Головаха та Макеєв, 2022; Головаха та Макеєв, 2023], ІСПП НАПН України [Чуніхіна, 2025; Slyusarevskyy & Chunikhina, 2025] та інші провідні аналітичні центри України з широкого спектра проблем (війна і мир, довіра до політичних інститутів, «утома від війни», рівень національної консолідації, ставлення до демократії та авторитаризму, сприйняття корупції тощо). Узагальнення цих напрацювань дозволяє розмістити пропоноване дослідження в ширшому національному науково-аналітичному контексті, окреслити його методологічну спадкоємність і водночас уточнити власний внесок у розвиток проблематики соціального прогнозування в умовах війни та повоєнного відновлення.

Отже, **метою** дослідження, результати якого подаватимуть далі, є аналіз можливих сценаріїв завершення війни й моделювання траєкторій повоєнного розвитку України в рамках соціетальної парадигми соціального прогнозування — концептуально-аналітичного комплексу, розробленого для аналізу та прогнозування можливих станів і перспектив розвитку соціальної ситуації, — вперше поданої цілісно в [Суший, 2025b]. Пропонована стаття виступає апробацією оригінальної авторської розробки, спрямованої на подолання дисциплінарної обмеженості системного та функціоналістського підходів та пропонує альтернативний підхід до сценарування складних соціальних ситуацій шляхом інтеграції «макрорівневої» діагностики системних дисфункцій з «мікрорівневим» аналізом станів масової свідомості.

Можливості та обмеження прогнозного моделювання. Поки триває активна фаза російсько-української війни, можливості для прогнозування розвитку соціальної ситуації у повоєнній перспективі суттєво обмежені.

По-перше, ми не знаємо, як довго триватиме війна і на яких умовах вона закінчиться. Наскільки значущими будуть завдані нематеріальні та матері-

альні збитки. Наразі достеменно невідома реальна кількість людських втрат. Чи повернуться додому люди, які, тікаючи від війни, покинули країну й тепер розкидані по всьому світу. І ще багато, багато інших невідомих.

По-друге, порушуючи проблему повоєнного відновлення та розбудови миру всі ми воліли б говорити про реалізацію найбажанішого сценарію нашого майбутнього — української перемоги. Але залишився десь далеко у минулому план перемоги України і вже не декларується вихід ЗСУ на кордони 1991 р. Не відкидається вірогідність втрати частини територій чи переведення війни у стан замороженого конфлікту, хоч ніхто й не поручиться, як довго протягне такий «мир». І, мабуть, найважче уявити найгірше — капітуляцію. Напевне, мало хто готовий публічно говорити про такий сценарій розвитку ситуації в Україні, як і поставити під сумнів досягнення справедливого миру.

У цьому контексті, глобальна фрагментація уявлень про російсько-українську війну є не менш вагомим чинником, який визначатиме і характер миру, і можливості нашого повоєнного відновлення. Майже весь світ знає про війну в Україні, але в різних частинах світу — у Москві, Києві, Вашингтоні чи Пекіні — по-різному розуміють як сам конфлікт, так і можливі або бажані шляхи його завершення. Ця розбіжність та різновекторність сприйняття неминуче впливатиме на параметри повоєнного врегулювання й формуватиме контури майбутнього миру. Це було «по-третє».

І по-четверте, розмірковуючи на тему повоєнного відновлення науково-експертна спільнота оперує накопиченим досвідом, підходами, категоріальним апаратом, інструментарієм тощо, сформованим переважно на прикладах внутрішніх збройних конфліктів та громадянських війн, що виникали на релігійній, расовій, етнічній основі в країнах з диктаторськими та воєнними режимами, в спільнотах, що потерпали від злиднів, голоду, хвороб та неграмотності. Однак попри надзвичайно цінний міжнародний досвід та напрацьований актуальний арсенал заходів для врегулювання конфліктів та відновлення миру він може слугувати підґрунтям для окреслення програмної рамки повоєнного відновлення, але його недостатньо для прогнозування суспільного розвитку України у повоєнний час зважаючи на унікальний і водночас драматичний історичний контекст російсько-української війни як у локальному, так і глобальному масштабі.

Повоєнне відновлення та розбудова миру аж ніяк не можуть відбуватися стихійно, тож — вимагають кропіткої фахової роботи та не менш прискіпливої експертної оцінки стратегій, які розроблятимуться та впроваджуватимуться в Україні. Це стратегічне питання не може відкладатися «на потім» — його фундамент закладається щодня через управлінські рішення, комунікаційні практики та способи мислення про майбутнє.

Розробляти стратегії, що, по суті, означає прогнозувати варіативні сценарії та потенційні наслідки розвитку соціальної ситуації, доцільно в будь-який час, адже в кожному прогнозі, що пропонує той чи той сценарій (об-раз) майбутнього, закладено як мотиваційний імпульс, так і попереджуваль-

ний запобіжник. В ідеалі ці два надзвичайно важливі компоненти (їх ще називають самовтілюваним і самовідворотним прогнозом) мають слугувати тому, щоб творці свого майбутнього зберігали холодний розум та гарячі серця і не повторювали помилок минулого.

Можна було б сказати, що з мотиваційним складником у нас, умовно кажучи, все добре (хоч це далеко не так), адже ставки надзвичайно високі: на кону, поза зайвої пафосності, стоїть наша свобода, наша незалежність, наше майбутнє. За результатами соціологічних опитувань, що регулярно проводяться різними аналітичними центрами, більшість українців вірять у перемогу України у війні [Оцінка ситуації в країні..., 2025; Підсумки 2025 року..., 2025; Результати всеукраїнського опитування КМІС..., 2025; National Survey of Ukraine..., 2025]. А от говорити про повоєнне майбутнє України з позицій попереджувального складника нелегко, адже має бути порушено чимало непростих, чутливих, а часом й дратівливих питань, що потребують як сміливості в їх постановці та обговоренні, так і гнучкості та делікатності у їх вирішенні, насамперед через те, що маємо говорити не лише про нові виклики, пов'язані з неспівмірністю станів війни та миру, але й про старі проблеми, що зумовили їх.

Методологія дослідження. На такому хиткому тлі запит на перспективне випереджальне бачення повоєнного майбутнього бачиться майже утопічним, але не безнадійним. Він вимагає належного теоретичного обґрунтування та вишуканої методології, здатної забезпечити прогнозне моделювання варіативних сценаріїв розвитку в річищі складної нелінійної динаміки минулого, теперішнього та майбутнього.

Теоретичну основу дослідження становлять результати фундаментальних наукових досліджень у річищі соціального прогнозування, що виконувалися в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України. Зокрема, в ході виконання наукового дослідження за темою «Психологічні підходи до прогнозування соціальних процесів»¹ (2020—2022) вперше на вітчизняних теренах було розроблено та обґрунтовано концепцію психологічного забезпечення соціального прогнозування як науково-теоретичної і предметно-практичної діяльності, яка містить систему психологічних принципів та підходів до прогнозування соціальних процесів, а також побудованих на їх основі теоретичних (соціально-психологічних) моделей розроблення стратегій і технологій соціального прогнозування [Суший, 2023а].

Наступним дослідженням за темою «Психологічні засади прогнозування соціальної ситуації в Україні»² (2023—2025), яке продовжує подорож пізнання можливостей та відкриття нових перспектив психологічної науки у сфері соціального прогнозування, було поставлено набагато амбітніше зав-

¹ Фундаментальне наукове дослідження «Психологічні підходи до прогнозування соціальних процесів» (2020—2022), ДР № 0120U000155.

² Фундаментальне наукове дослідження «Психологічні засади прогнозування соціальної ситуації в Україні» (2023—2025), ДР № 0123U100478.

дання — не лише підтвердити продуктивність психологічних підходів у прогнозуванні сценаріїв розвитку соціальної ситуації, а й розкрити їх інтегративний потенціал у трансдисциплінарному полі досліджень майбутнього. Тим самим продемонструвати потужні можливості психологічної науки у сфері соціальної прогностики та підтвердити її здатність формувати інтелектуальні засади керованості соціальними змінами.

Під час виконання цієї теми було здійснено теоретичне і методологічне обґрунтування соціетальної парадигми соціального прогнозування, що визначає концептуальні засади аналітичної операціоналізації психологічного забезпечення соціального прогнозування шляхом інтелектуально-аналітичного осмислення проблематики прогнозування соціальної ситуації [Суший, 2025b]. Вона долає традиційну дисциплінарну обмеженість через інтеграцію трьох ключових рівнів: метатеоретичного аналізу, системного підходу та психосоціальної діагностики, що дозволяє одночасно досліджувати «макрорівневі» системні дисфункції та «мікрорівневі» стани масової свідомості, забезпечуючи перехід від фрагментарного опису соціальних процесів до цілісного розуміння суспільної динаміки.

Сценарне моделювання реалізовувалося в межах авторської **програми міждисциплінарного прогнозного дослідження**, орієнтованої на аналітичну реконструкцію варіативних траєкторій повоєнного розвитку в умовах високої соціальної невизначеності. Йдеться не про формування детермінованих прогнозів, а про методологічно контрольоване виявлення можливих режимів соціетальної динаміки на основі інтеграції структурних і психосоціальних параметрів.

Ключові розтяжки сценарного простору. Програма міждисциплінарного прогнозного дослідження містить такі концептуально-змістові компоненти, що дає змогу формувати альтернативні сценарії розвитку соціальної ситуації у коротко- та середньостроковій перспективі:

Соціетальна парадигма соціального прогнозування — міждисциплінарна система теоретичних уявлень, методологічних пояснювальних рамок та аналітичних моделей, що спирається на метатеоретичний та інтегративний підхід, системний аналіз та психосоціальну діагностику, інтерпретативну методологію та прогностичну аналітику, що дає змогу бачити суспільство у динаміці — в логіці його змін і кризових зламів [Суший, 2025b].

Інтегративний підхід — координує системні, структурні та психосоціальні виміри соціальної реальності [Суший, 2024].

Інтегративна інтерпретативно-змішана методологія емпіричної верифікації — поєднує кількісні та якісні підходи (mixed methods), створює аналітичний синтез та забезпечує цілісне бачення соціальних процесів і прогнозування сценаріїв їх розвитку [Суший, 2023b].

Інтегральний аналітичний каркас прогнозного моделювання (метатеоретичний або соціетальний підхід) — узгоджує системні, структурні та психосоціальні змінні та концептуалізується через категорію «соціетальна ди-

наміка», забезпечуючи метаперспективне аналітичне осмислення соціальної ситуації [Афонін та Суший, 2015; Суший, 2020].

Критеріально-параметрична модель — задає систему критеріїв та відповідних параметрів соціальної ситуації у ракурсах соціального (загально-системного) та психосоціального підходів [Суший, 2015; Суший, 2024].

Інтегральна матриця соціального прогнозування поєднує [Суший, 2025b]:

1) два аналітичні ракурси осмислення соціетальної динаміки:

— *загальносистемна (system-driven)* рамка реконструкції соціальної ситуації (системні та структурні параметри) [Суший, 2019];

— *психосоціальна (psyche-driven)* рамка реконструкції соціальної ситуації (масова свідомість) [Суший, 2023b];

2) дві аналітичні проєкції соціетальної динаміки:

— *макросоціальна діагностика кризових дисфункцій (top-down)* — аналітична проєкція соціетальної кризи із фокусом «згори донизу», орієнтована на діагностику загальносистемних вад і дисфункцій та аналіз їх впливу на масову свідомість [Суший, 2019];

— *психосоціальна діагностика станів масової свідомості (bottom-up)* — аналітична проєкція соціетальної травми із фокусом «знизу вгору», розкриває психосоціальний зміст масових реакцій, стратегій і практик подолання деструктивних впливів загальносистемних вад і дисфункцій [Суший, 2023b].

Модель масштабу соціальної ситуації — формує сітку координат, у якій кожен тип ситуації поєднує певний часовий горизонт із соціально-просторовим виміром [Слюсаревський, 2009]:

1) особистісно-часовий — від епізоду до життєвого шляху та історичної епохи;

2) соціально-просторовий — від мікросередовища до глобальних масштабів.

Бар'єри — визначення конфліктних пасток та критичних вузлів суспільного розвитку з перспективою їх запобігання, профілактики, локалізації, розв'язання тощо [Bar-Siman-Tov, 2010]:

1) стратегічні (міжнародний / зовнішній рівень);

2) структурні (державний / внутрішній рівень);

3) психологічні (суспільний / психосоціальний рівень).

Аналітичні матриці (робочі прототипи з відповідними маркерами) та сценарії повоєнного розвитку формувалися не як довільні типології, а як результат поетапної аналітичної процедури. На першому етапі здійснювалась інтегральна реконструкція соціетальної динаміки на основі узгодження загальносистемних і психосоціальних параметрів соціальної ситуації. На другому етапі в межах інтегральної матриці виділялися потенційні конфігурації взаємодії структурних дисфункцій, масових психосоціальних станів і міжнародних контекстів, які утворюють відносно автономні «режими розвитку». На третьому етапі ці режими інтерпретувалися як сценарні моделі, кожна з

яких характеризується власною логікою інституційної динаміки, доміантними психологічними установками, типовими конфліктними пастками та критичними ризиками. Тож сценарії є аналітично виведеними моделями та не претендують на статус передбачення конкретного перебігу подій. Вони є результатом **методологічно контрольованої аналітичної операціоналізації**, спрямованої на окреслення можливих коридорів розвитку, критичних точок і конфліктних пасток у межах програми міждисциплінарного прогнозного дослідження.

Сценарне моделювання повоєнного розвитку України. Питання про те, як і на яких умовах завершиться війна, лишається відкритим. Поширені сценарії завершення військових дій здаються очевидними — чи то «переможець отримує все» через абсолютну перемогу, «примус до миру» шляхом вимушеного перемир'я, модель «ні миру, ні війни» у форматі замороженого конфлікту, чи перманентний стан «війни та миру» як нерозв'язного протистояння, однак їх практична реалізація та наслідки кардинально відмінні.

У спектрі можливих альтернатив між тотальною капітуляцією та вічною війною в ході дослідження було підготовлено шість аналітичних матриць та, відповідно, проаналізовано шість сценаріїв³ повоєнного розвитку України, узагальнені у три групи:

- 1) *сценарії силового завершення війни:*
 - переможець отримує все (переможець),
 - примус до миру (жертва);
- 2) *сценарії зависання / стагнації конфлікту:*
 - ні миру, ні війни (невизначеність),
 - війна і мир (виживання);
- 3) *сценарії компромісного або трансформаційного миру:*
 - мир за будь-яку ціну (безвихідь),
 - справедливий мир (творення).

Кожен з них не лише визначає характер військово-політичного компромісу, а й встановлює межі майбутнього повоєнного існування, формуючи, серед іншого, новий баланс сил у міжнародній системі.

«Переможець отримує все»: утопія чи реальність? Сценарій повної перемоги однієї зі сторін видається малоімовірним, оскільки вимагає фундаментальної зміни балансу сил, чого жодна зі сторін поки не досягла. Для України це означало б відновлення територіальної цілісності та гарантії безпеки; для Росії — капітуляцію України. На рівні міжнародної безпеки домінує парадокс: посилення військової підтримки України для досягнення рішучої переваги одночасно збільшує ризик ескалації до рівня конфронтації з ядерною державою. Навіть у разі реалізації цього сценарію світова спільно-

³ Аналітичні матриці та сценарії не позиціонуються як емпірично верифіковані прогнози. Вони розроблені як теоретико-аналітичні моделі можливих режимів соціетальної динаміки в умовах високої невизначеності, що відповідає усталеним підходам сценарного аналізу та *foresight*-досліджень.

та опиниться перед необхідністю створення нової архітектури безпеки, здатної запобігти реваншизму.

На внутрішньополітичному рівні перемога, досягнута ціною максимальної мобілізації, створює передумови для трансформації державних інститутів, але таїть у собі консервації авторитарних практик, сформованих в умовах воєнного стану, що може призвести до ерозії демократичних процедур і зростання впливу силових структур на політичні процеси. Для суспільної свідомості тріумфальна перемога матиме неоднозначні наслідки: вона може стати основою для консолідації нації, але колективна травма і психологічне виснаження можуть призвести до глибоких суперечностей у національній самосвідомості. Виникає ризик соціального розколу між ветеранами та цивільними, між тими, хто пройшов через пекло фронту, і тими, хто виживав у тилу. Образ ворога може залишитися центральним елементом ідентичності, що перешкоджатиме повноцінній реінтеграції в цивільне життя.

Повоєнне відновлення в цьому випадку стикається з унікальним викликом: необхідністю трансформувати енергію перемоги в конструктивний розвиток, уникаючи як реваншизму, так і спокуси авторитаризму. Успіх залежатиме від здатності суспільства знайти баланс між справедливим усвідомленням перемоги та мудрістю не перетворити її на нове джерело напруженості.

Граничну точку соціально-політичної напруги у цьому сценарії створює щільне переплетення макроструктурних та мікропсихологічних чинників. На макрорівні цей сценарій виявляє кризу адаптаційного потенціалу соціальної системи, яка, досягнувши екстремальної мобілізації, ризикує перетворити надзвичайний стан на норму. На мікропсихологічному рівні тріумфальна свідомість співіснує з колективною травмою, створюючи потенціал як для культурного відродження, так і для дрейфу в бік мілітаризованої ідентичності. Ключова загроза полягає у формуванні посттравматичного синдрому перемоги, коли здобуття зовнішньої мети (перемоги) не супроводжується внутрішнім примиренням. Для опанування цього стану потрібна цілеспрямована політика демілітаризації масової свідомості та переорієнтації з «етики виживання» на «етику розвитку».

«Примус до миру»: компроміс за рахунок жертви чи агресора? *Компроміс за рахунок України* (територіальні поступки, нейтральний статус) не лише легітимізує агресію, але й створить небезпечний прецедент для глобальної безпеки. Його основний парадокс полягає в тому, що досягнення миттєвої стабільності купується ціною довгострокової нестабільності. На рівні міжнародної безпеки такий розвиток подій означатиме капітуляцію сили права перед правом сили. На внутрішньополітичному рівні він неминуче призведе до системної кризи довіри до державних інститутів, що втрачать легітимність. Це може вилитися у глибоку політичну дестабілізацію, боротьбу за владу між різними політичними силами та посилення популістських настроїв.

Для суспільної свідомості це стане найбільш травматичним сценарієм, оскільки суспільство опиниться перед фактом безглуздості колективних

жертв. Психологічним наслідком може стати не лише ресентимент, але й феномен завченої безпорадності, коли довіра зникає на всіх рівнях — між громадянами, до держави та міжнародних партнерів. Це може вилитися в масове розчарування, апатію або радикалізацію. Повоєнне відновлення в таких умовах стикається з фундаментальною перешкодою — відсутністю спільної візії майбутнього.

Цей сценарій являє собою гібридну форму кризи, де стратегічна поразка маскується під дипломатичне досягнення. На макрорівні він означає руйнацію рівноваги між безпекою, легітимністю та суверенітетом, переводячи Україну у стан структурної залежності та зовнішніх обмежень. У соціально-психологічному вимірі «примус до миру» виступає травматичним тригером, що загострює колективне відчуття зради й безсилля, призводячи до синдрому «втомленої лояльності» — зовнішньої підтримки держави за внутрішнього відчуження від неї, зростання ризику латентної радикалізації, ностальгії за «сильною владою» й девальвації демократичних цінностей. Вихід із цієї ситуації можливий лише через реконструкцію довіри як ключового ресурсу суспільного відновлення.

Компроміс за рахунок Росії (виведення військ, репарації), попри гіпотетичну прийнятність, не гарантує довгострокової стабільності. Навіть досягнувши формальних домовленостей, зберігається ключове питання забезпечення їх виконання. Історія порушень Росією міжнародних угод, від Будапештського меморандуму до Мінських домовленостей робить будь-які нові «гарантії» вкрай вразливими.

На рівні міжнародної безпеки такий сценарій вимагатиме підтримання безпрецедентної єдності західних країн протягом багатьох років, що є надзвичайно складним завданням в умовах згасання первинного шоку від агресії, наростання економічних втрат від санкційного режиму, зміни політичних циклів. Навіть у разі його реалізації Україна зіткнеться з необхідністю підтримувати високий рівень обороноздатності в умовах формального миру, що створить структурні протиріччя в економічній політиці, забиратиме ресурси від відбудови та ускладнить соціально-психологічну реабілітацію суспільства.

Цей сценарій пропонує складну конструкцію між стратегічною надією та системною вразливістю. На макросоціальному рівні він передбачає часткову стабілізацію без переходу до реального миру, що залишає Україну в стані постконфліктної напруги. Такий стан нагадує заморожений конфлікт, де формально завершений конфлікт зберігає свою латентну енергію, готову до повторного вибуху. На мікропсихологічному рівні це є джерелом колективної амбівалентності — поєднання полегшення та «постпереможної втоми», коли очікувана ейфорія не настає, а відчуття небезпеки залишається постійним. Це, в свою чергу, може послабити довіру до міжнародних партнерів, зародити сумніви у реальності гарантій безпеки, породити втому від Заходу та ресентимент. Без внутрішньої трансформації соціальної системи навіть такий компроміс не стане гарантією стабільності.

«Ні миру, ні війни»: заморожений конфлікт як тактична пауза. Цей сценарій створює ілюзію стабілізації, але насправді є відтермінуванням наступного загострення. Такий варіант вигідний Росії як інструмент постійного тиску на Україну та стримування її європейської та євроатлантичної інтеграції. Для України він означає системне позбавлення стратегічної перспективи та закріплення в сірій зоні невизначеності. На рівні міжнародної безпеки така модель консервує небезпечний прецедент, де агресія залишається непокараною, а принципи територіальної цілісності та суверенітету стають предметом торгів та угод (*deals*). Це не тільки підриває довіру до міжнародної системи безпеки, але й створює ризик поширення подібної практики «управління конфліктами» на інші регіони, де авторитарні режими можуть скористатися схемою тимчасових рішень для легалізації своїх геополітичних амбіцій.

Для внутрішньополітичного розвитку України заморожений конфлікт означає перманентний стан неповної суверенності. Державні інституції змушені функціонувати в умовах подвійного навантаження — одночасно відбудувати країну та підтримувати боєготовність, що призводить до неефективного розподілу ресурсів і сповільнює реформи. Політична система потрапить у замкнуте коло: тема безпеки слугуватиме для відволікання уваги від внутрішніх проблем, що посилить корупційні ризики, інституційні патології, що не зникли в умовах війни, посиляться умовами постійної мобілізації та надзвичайного стану.

Соціальна сфера в умовах замороженого конфлікту зазнає тривалої деформації. Мільйони внутрішньо переміщених осіб не зможуть повернутися до своїх домівок, що створює тиск на соціальну інфраструктуру відносно безпечних регіонів та посилює регіональні дисбаланси. Психологічний стан суспільства характеризуватиметься хронічною невизначеністю: між бажанням повернутися до нормального життя та усвідомленням постійної загрози. Це може вилитися у соціальну апатію, втрату довіри до довгострокових планів розвитку, або ж, навпаки, у перманентну мобілізаційну готовність, що заважає повноцінній реінтеграції в цивільне життя.

Заморожений конфлікт як стан хронічної невизначеності зберігає потенціал для ескалації. Він вигідний агресору як інструмент тиску і означає системне послаблення України. Внутрішньополітична динаміка характеризується подвійним тиском на інституції, що породжує структурні суперечності між пріоритетами безпековими та розвитку. Соціальна сфера зазнає деформації, а психологічний стан суспільства коливається між апатією та мобілізаційною готовністю. Найсуттєвіший ризик цього сценарію полягає у втраті стратегічної перспективи. Україна може опинитися у «сірій зоні» без чітких інтеграційних орієнтирів, що знижує мотивацію для глибоких трансформацій, критично необхідних для сталого розвитку країни.

«Війна і мир»: перманентне протистояння. Найнебезпечніший сценарій — інституціоналізація конфлікту як постійного елементу міжнародних відносин. Це передбачає цикли ескалації та тимчасові розрядки, що веде до

мілітаризації регіону та підриву європейської безпеки. На глобальному рівні ця модель нормалізує стан «війни низької інтенсивності». Постійна загроза ескалації перетворює Східну Європу на зону перманентної напруженості, змушуючи міжнародних партнерів балансувати між підтримкою України та ризиком відкритого зіткнення з Росією.

Для внутрішньої політики України перманентне протистояння означає неможливість переходу до повоєнного розвитку, збереження надзвичайних повноважень влади та ризик перетворення політичної системи на «військово-демократію». Державні інституції змушені функціонувати в умовах постійної мобілізації, питання безпеки домінують над усіма іншими аспектами державного управління, а критика влади розглядається через призму «зради». Це створює серйозні ризики для громадянських свобод та збалансованого розподілу влади.

Суспільство зазнає глибокої трансформації через «унормовану надзвичайність», де психологічна втома поєднується зі звичкою до постійної загрози. Це може призвести до соціальних патологій: масової еміграції, соціальної апатії, зростання психічних розладів тощо. Економіка стикається зі структурними обмеженнями, які роблять неможливим сталий розвиток. Найнебезпечнішим наслідком є втрата історичної перспективи і загроза формуванню цілісної національної ідентичності, заснованої на позитивній візії майбутнього, а не лише на спільному досвіді опору.

Цей сценарій дає візію перманентного протистояння, де конфлікт стає інституціоналізованим. На макрорівні це створює циклічну напруженість, що підриває систему безпеки. На мікрорівні система працює в режимі постійної мобілізації, спотворюючи демократичні процедури. Соціум звикає до «унормованої надзвичайності», що загрожує креативному потенціалу нації. Як наслідок, Україна ризикує опинитися у стані «вічної транзиції», коли неможливо ні повноцінно воювати, ні повноцінно відбудовуватися, що підриває основи національної ідентичності.

«Мир за будь-яку ціну»: точка неповернення чи шанс? Найбільш ймовірнісний сценарій перебуває десь посередині, у діапазоні від «переможець отримує все» до «примусу до миру», де риторика «миру за будь-яку ціну» може призвести до діаметрально протилежних результатів — від капітуляції під виглядом перемир'я до справді справедливого врегулювання. Ключовий виклик полягає в тому, що сам термін «мир» перетворюється на інструмент маніпуляції, за яким можуть ховатися як зрада національних інтересів, так і побудова стійкої системи безпеки.

Якщо «мир за будь-яку ціну» інтерпретується як примус України до припинення опору та односторонніх поступок — це найгірший із можливих сценаріїв, що поєднує найнебезпечніші аспекти інших моделей: стратегічну вразливість «замороженого конфлікту», психологічну травму «капітуляції» та геополітичні ризики «перманентного протистояння». За такого розвитку подій Україна, яка вистояла у військовому протистоянні, зазнає стратегічної

поразки на дипломатичному фронті. Зовнішній тиск під гаслом «миру за будь-яку ціну» примушує Україну до капітуляційної угоди, яка формально припиняє бойові дії, але фактично легітимізує агресію. Цей сценарій — не просто геополітична втрата, а системний колапс, що відкидає країну та весь міжнародний лад у епоху, де сила домінує над правом.

Ключовим викликом виявляється фундаментальний розкол між волею суспільства до опору та рішеннями, ухваленими під міжнародним тиском. На противагу сценарію перемоги («переможець отримує все»), де суспільство зазнає важких, але осмислених жертв, тут суспільство стикається з травмою безглуздості страждань. Суспільство, яке заплатило за боротьбу за свободу кров'ю десятків тисяч громадян і зруйнованими містами, постає перед фактом зради власних цінностей. Психологічним наслідком цього стає глибокий ресентимент — глибоке відчуття принизливої несправедливості, екзистенційної втоми та тотального розчарування в інститутах влади та міжнародних партнерах. Цей стан, глибокий за соціальну апатію навіть «замороженого конфлікту», загрожує розмиттям національної ідентичності та втратою віри в демократичні цінності.

На геополітичній арені такий «мир» стає не кінцем конфлікту, а його переходем у хронічну фазу. На відміну від сценарію «компромісу за рахунок агресора», який створює умови для стабілізації, цей варіант консервує невирішені суперечності. Відсутність дієвих механізмів стримування та прецедент успішної силової ревізії кордонів не просто зберігають загрозу з боку країни-агресорки, а заохочують до нової агресії. Локальний компроміс за рахунок суверенітету України миттєво перетворюється на шаблон для дій проти інших країн Центрально-Східної Європи, демонтуючи систему європейської безпеки та провокуючи гонку озброєнь.

Для самої України це шлях до перманентної нестабільності. На противагу сценарію перемоги, який відкриває перспективи відбудови, цей варіант блокує будь-які шляхи розвитку. Країна, позбавлена чіткої стратегічної перспективи та обтяжена нерозв'язаними територіальними суперечками, ризикує перетворитися на «державу, що не відбулася» — джерело міграційних потоків та політичного радикалізму. Економіка, відрізана від перспектив інтеграції, приречена на стагнацію, а суспільство, яке пережило травму безглуздих жертв, — на маргіналізацію. Психологічно це формує «культуру поразки» — комплекс колективної неповноцінності та невіри у власні сили, що робить будь-яку майбутню мобілізацію неможливою. Ціна за мир, яка сплачується жертвою агресії, обертається найвищою із можливих цін — втраченою майбутнього не лише для України, а й для заснованого на правилах світового порядку, який буде замінено правом сили. Це означатиме не лише поразку України, але й системну кризу міжнародного права як такого.

«Справедливий мир» як соціетальна трансформація. Попередні сценарії видаються цілком реалістичними з погляду традиційних підходів до розв'язання конфліктів та укладання угод. Проте у випадку України маємо

ще один можливий шлях повоєнного розвитку — за умови «виборення» у переговорному процесі найбільш сприятливих для України умов завершення війни, а також того, що самі українці зможуть переосмислити себе як нація і держава, визначити пріоритети і свідомо обрати своє майбутнє.

Вражаючий опір безжалній російській агресії та стійкість українців, що дивує значну частину цивілізованого світу — не випадкові. Вони мають глибинні коріння — виборену досвідом адаптивність, здатність витримувати, виживати й не припиняти діяти в екстремальних, з погляду пересічного європейського громадянина, умовах. Це не лише особистісні риси — це закарбовані культурні патерни, сформовані протягом багатьох років, десятиліть, навіть поколінь. Для багатьох українців виживання — буквально й символічне — стало не просто необхідністю, а життєвою філософією, домінантною стратегією, що передається від покоління до покоління [Суший, 2023b]. Саме в цьому — наша сила. Але й наша слабкість.

Чимало хворобливих вад розвитку українського суспільства і держави — корупція, кумівство, неформальні домовленості або просто — «договорняки», подвійні стандарти на всіх щаблях — це все інституціоналізовані стратегії виживання, зведені до рівня державної політики та суспільних практик. Наші інституційні патології, дбайливо зрощені та віплекані формальними та неформальними практиками, нікуди не поділися і навіть в умовах війни не припиняють підточувати країну зсередини [Суший, 2020]. Війна лише поставила на паузу, однак не зняла, не обнулила наші старі проблемні вади, дисфункції, додавши до них чималих нових викликів.

На цьому ґрунті пишно зростає деструктивний популізм, що не лікує, а лише обіцяє знеболення, і для процвітання якого в Україні завжди існували надзвичайно сприятливі умови [Суший, 2025a]. Повоєнне суспільство буде особливо вразливе до різноманітних маніпуляцій. Особливо за умов суттєвого зниження довіри до державних інституцій. Тож не можна виключати того, що нездатність перекласти обіцянки на реальність повоєнного буття неминуче обернеться зростанням соціальної напруженості, посиленням внутрішніх розбратів, корозії демократичних цінностей, стандартів, процедур, радикалізації суспільних настроїв, конфліктної ескалації тощо.

Сценарій «справедливого миру» виступає альтернативою детермінованому колу криз і колективних травм та передбачає не адаптацію до дисфункції, а її подолання шляхом цілеспрямованої перебудови соціальної реальності. Цей шлях не є проміжним варіантом між існуючими моделями, а становить якісно іншу траєкторію, засновану на перетворенні енергії кризових дисфункцій у джерело розвитку.

На противагу сценарію «миру за будь-яку ціну», що консервує стан соціетальної кризи та колективної травми, трансформаційний шлях передбачає її активне подолання через переплавлення колективного досвіду. Енергія опору, що виявилася у волонтерських мережах і громадській самоорганізації, трансформується в інституційну інновацію. Травматичний досвід не

витісняється, а стає основою для формування нової соціальної конвенції — від кризової солідарності до повсякденної взаємодії, заснованої на довірі та відповідальності.

Ключовим механізмом такої трансформації виступає здатність суспільства до рефлексії. Замість репродукування історичних стратегій виживання — від кумівства до подвійних стандартів — відбувається їхня деконструкція та заміна практиками спільної відповідальності. Інституційні реформи в цьому випадку не є зовнішнім імпульсом, а виражають внутрішню готовність до змін. Психологічно це означає перехід від ідентичності жертви, що реагує на обставини, до ідентичності творця, що проактивно формує середовище.

Особливість цього сценарію полягає в його синтезуючому потенціалі. Він поєднує цілісність національного проекту, властиву модерну, з гнучкістю мережевих структур, характерних для постмодерну. Відбудова відбувається не через повернення до довоєнного стану, а через створення нових соціальних ландшафтів, де централізоване управління поєднується з місцевою самоврядністю, а безпекові імперативи — з відкритістю інноваціям.

На відміну від сценарних моделей, що передбачають зовнішнє рішення — чи то через капітуляцію, чи через нав'язаний компроміс — соціетальна трансформація вимагає внутрішньої роботи. Вона неможлива без усвідомлення власних суперечностей та готовності до колективного вчинку [Татенко, 2021]. У цьому сенсі вона являє собою не утопічний проект, а практичну стратегію, що перевіряється щодня: у здатності перетворити волонтерську ініціативу на стійку інституцію, фронтову солідарність — на громадянську єдність, а травму втрат — на відповідальність за майбутнє.

Соціетальна трансформація — це складний і тривалий процес, що не гарантований перемогою у збройному протистоянні. Вона є окремим викликом — боротьбою за якість миру, що настане після війни. Мир тут не подарунок, а результат глибокої перебудови держави, суспільства та міжнародних відносин. Частина територій може залишатися окупованою, а безпекові виклики — невирішеними. Однак це шлях від циклічного відтворення криз і колективної травми до свідомого конструювання реальності, де сила народу виявляється не лише у здатності вистояти, але й у здатності перетворити себе. Ризики очевидні: опір старих систем, політичні маніпуляції навколо миру, втома суспільства, невизначеність, гібридні загрози. Але водночас це шанс — не утопічний, а прагматичний.

Справедливий мир означає рух уперед з розумінням, що попереду довга дистанція, складні рішення та нові ризики. Він означає, що ми **отримуємо час і простір** для модернізації, для посилення обороноздатності, для посилення міжнародних альянсів, для підготовки до тривалої дипломатичної та стратегічної боротьби. У цьому сценарії Україна не «перемагає раз і назавжди», але отримує здатність **грати довгу гру**, формувати правила, а не підлаштовуватися під них. І саме це робить мир не «за будь-яку ціну», а **стратегічно виправданим та соціетально осмисленим**.

Теза «те, що нас не вбиває, робить нас сильнішими» — є гаслом не одного покоління українців. Але є одне «але»: вижити безкінечно неможливо — це виснажує й руйнує зсередини. Ми боремося не лише з ворогом нашого майбутнього, а й із демонами нашого минулого — і ніхто, крім нас, не може виграти цю битву. Можливо, саме в цій боротьбі полягає наша сила, визначається наша доля і наше майбутнє.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На відміну від командних форсайт-досліджень аналітичних центрів і наукових установ, у межах яких сценарії перебігу та завершення російсько-української війни опрацьовуються на основі традиційних методологій, моделей і технологій прогнозного моделювання [Згуровський, 2024; Котляр, 2025; Пекар та ін., 2025; *Український інститут майбутнього...*, 2025], пропонуване дослідження є спробою перейти від фрагментарного опису соціальних процесів до цілісного осмислення суспільної динаміки — у минулому, теперішньому й майбутньому вимірах. Поєднання макрорівневої діагностики загальносистемних кризових дисфункцій з мікропсихологічним аналізом станів масової свідомості створює універсальний алгоритм для аналізу соціальної ситуації та прогнозного моделювання варіативних сценаріїв її розвитку.

Про що говорять наведені раніше сценарії та що з ними робити?

По-перше, вони знижують невизначеність. У тривалих війнах найнебезпечніше — відсутність уявлення про спектр можливих траєкторій. Сценарії не дають прогнозів, вони показують політико-психологічний ландшафт, дозволяючи не рухатися інерційно.

По-друге, вони виявляють критичні точки управління: надлом довіри, втому, фрустрацію очікувань, політичну фрагментацію, ризики радикалізації. Без прогнозного моделювання сценаріїв розвитку соціальної ситуації ці проблеми проявляються лише тоді, коли вже некеровані.

По-третє, сценарії — це матриця рішень для держави, суспільства та міжнародних партнерів: комунікація, інституційне реформування, соціальна інтеграція, зміна безпекових рамок, корекція міжнародного позиціонування.

По-четверте, вони допомагають уникнути пастки ілюзій: не лише бажаного, а й можливого, небажаного і ймовірного.

По-п'яте, сценарії відкривають простір для суб'єктності: розуміючи варіанти, суспільство може впливати на те, який із них реалізується або ні.

І нарешті, вони формують мову складної реальності. Одновимірні моделі більше не працюють. Сценарії дають мову, щоб описати, обговорити й спланувати багатовимірну, психологічно та структурно неоднорідну реальність війни та повоєнного відновлення.

Евристичність соціетальної парадигми соціального прогнозування полягає в тому, що вона не задає єдину незмінну траєкторію прогнозного дослідження, а становить цілісну концептуально-аналітичну основу для створення гнучких дослідницьких траєкторій (підходів, методологічних принципів) із виробленням, залежно від дослідницьких завдань, належних до них

емпіричних моделей та технологій із подальшим кількісним вимірюванням, що забезпечує побудову обґрунтованих сценаріїв розвитку соціальної ситуації. Розроблена програма міждисциплінарного прогностного дослідження та інтегральна стратегія його реалізації дає змогу поєднати «гуманітарні і технолого-наукові підходи — від соціальної психології до сучасних методів математичного моделювання, сценарного планування та використання ШІ» [Згуровський та Слюсаревський, 2025]. Остання цитована праця є прикладом можливої траєкторії емпіричної операціоналізації такої програми, що підтверджує інноваційність авторського задуму, своєчасність здійснених розробок та їх перспективність у річчзі прогностної аналітики та вироблення стратегій суспільного розвитку. В свою чергу, поєднання концептуальної цілісності із процедурною конкретністю, що може мати різні організаційні масштаби — від комплексної міждисциплінарної аналітики суспільного розвитку до гнучкого прогностного моделювання окремої соціальної ситуації, забезпечує умови для побудови науково обґрунтованих прогнозів, підготовки стратегічно релевантних аналітичних висновків та формування аналітично обґрунтованої бази для прийняття управлінських рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Афонін, Е. А., & Суший, О. В. (2015). Закономірності та особливості української трансформації. *Стратегічна панорама*, 1, 94—108. <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/41>
- Всютинський, В., Вінков, В., Губеладзе, І., Діброва, В., Коробка, Л., Кравчук, С., & Стрільчук, О. (2025). *Взаємодія спільнотних ідентичностей під впливом воєнних дій: соціально-психологічні ефекти* (І. Губеладзе, Ред.). Київ: ІСПП НАПН України. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/hub-mono25-prosp.pdf>
- Головаха, Є., & Дембіцький, С. (Ред.). (2024). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024: колективна монографія*. Київ: Інститут соціології НАН України. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php>
- Головаха, Є., & Дембіцький, С. (Ред.). (2025). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2025: колективна монографія*. Київ: Інститут соціології НАН України. https://isnasu.org.ua/news/news_item.php?id=ukrainske-suspilstvo-v-umovah-vijny-2025
- Головаха, Є., & Макеев, С. (Ред.). (2022). *Українське суспільство в умовах війни. 2022: колективна монографія*. Київ: Інститут соціології НАН України. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php>
- Головаха, Є., & Макеев, С. (Ред.). (2023). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: колективна монографія*. Київ: Інститут соціології НАН України. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php>
- Довгань, Н. О., Духневич, В. М., Коробка, І. М., Сіверс, З. Ф., & Цукур, О. Г. (2025). *Згуртованість суспільства: психологічний вимір* (Н. О. Довгань, & В. М. Духневич, Ред.). Київ: ІСПП НАПН України.
- Згуровський, М. З. (Ред.). (2024). *Форсайт: Сценарії перебігу російсько-української війни в контексті нової архітектури євроатлантичної безпеки*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського: Видавництво «Політехніка». <http://wdc.org.ua/uk/node/190177>
- Згуровський, М. З., & Слюсаревський, М. М. (2025). Пульс українського суспільства: соціальна напруженість у добу війни. *Вісник НАН України*, 11, 49—63. <https://doi.org/10.15407/visn2025.11.049>

- Кілгаллен, Д., & Мілз, Г. (2025). *Мистецтво війни і миру. Про наш вибір, коли у світі війна*. Київ: «Дух і літера».
- Котляр, А. (2025, Серпень 12). Інтерв'ю з директором Інституту соціології Євгеном Головахою. *Дзеркало тижня*. <https://zn.ua/ukr/war/dani-gallup-pokazujut-perekhid-ukrajintsiv-ne-vid-optimizmu-do-pesimizmu-a-vid-eforiji-do-realizmu.html>
- Кочубейник, О. М. (2025). *Поствійна. Чи є дорога додому?: монографія*. Кропивницький: «Імекс-ЛТД». <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2026/01/kochubeynikmon2025maket.pdf>
- Лібанова, Е. М. (Ред.). (2025a). *Інституційне забезпечення резильєнтності економіки України: монографія*. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М. <https://www.demography.org.ua/wp-content/uploads/2025/08/Інституційне-забезпечення-резильєнтності-економіки-України.pdf>
- Лібанова, Е. М. (Ред.). (2025b). *Інструменти забезпечення резильєнтності українського суспільства: монографія*. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М. <https://www.demography.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/Інструменти-забезпечення-резильєнтності-українського-суспільства.pdf>
- Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий — березень 2025 р.)*. (2025, Березень 24). Разумков Центр. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>
- Парахонський, Б. О., & Яворська, Г. М. (2019). *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл*. Київ: НІСД.
- Парахонський, Б. О., & Яворська, Г. М. (2024). *Російська війна проти України як тригер змін міжнародної безпеки: базові наративи: аналітична доповідь* (Серія «Міжнародні відносини»). Київ: НІСД. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.02>
- Пекар, В., Длігач, А., & Kyiv Foresight Foundation. (2025). Сценарії завершення війни: підсумки форсайту. *Site.ua*. <https://site.ua/valerii.pekar/scenariyi-zaversennya-viini-pidsumki-forsaitu-iyooon8>
- Підсумки 2025 року: чи приймуть українці домовленості про «мир»? Прес-реліз*. (2025, Грудень 29). Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. <https://dif.org.ua/article/pidsumki-2025-roku-chi-priymut-ukraintsi-domovlenosti-pro-mir>
- Потапенко, В. Г., Павленко, І. А., Нагірний, В. М., Малярєвський, Є. В., & Головка, А. А. (2025a). *Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики: аналітична доповідь*. Київ: НІСД. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.06>
- Потапенко, В., Павленко, І., Тищенко, Ю., Здіорук, С., Токман, В., Іжак, О., Валюшко, І., Макаров, Г., Даниляк, О., Михайлова, О., Валєвський, О., Лісогор, Л., Малярєвський, Є., Бараннік, В., & Двигун, А. (2025b). *Суспільство, трансформоване війною: аналітична доповідь*. Київ: НІСД. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.07>
- Рафальський, О. О., & Майборода, О. М. (Ред.). (2024a). *Адаптивні зміни у функціонуванні політичної системи України в умовах повоєнної відбудови: монографія*. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України. <https://ipiend.gov.ua/publication/adaptivni-zminy-u-funktsionuvanni-politychnoi-systemy-ukrainy-v-umovakh-povoiennoi-vidbudovy/>
- Рафальський, О. О., & Майборода, О. М. (Ред.). (2024b). *Політична безпека України: проблема стабілізації політичного поля країни. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення: монографія*. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України. <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy.-Prohnozna-otsinka-mekhanizmu-zabezpechennia-2.pdf>
- Результати всеукраїнського опитування КМІС з питань війни і миру. Прес-реліз*. (2025, Вересень 16). КМІС. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1551&page=1>
- Слюсарєвський, М. М. (2009). Ситуація як об'єкт соціально-психологічного дослідження: історіогенез і сучасний стан проблеми. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 23(26), 5—24.

- Суший, О. (2015). Динаміка політичних і психологічних процесів у сучасній Україні. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 35(38), 61—76. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106447/>
- Суший, О. (2019). Націєтворчий процес у координатах соціетальної кризи в Україні. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 43(46), 7—19. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717650>
- Суший, О. (2020). *Українська нація: мистецтво творення — філософія руйнування*. Кропивницький: «Імекс-ЛТД». https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744121/1/2020_Sushyi_UkrNation_mono.pdf
- Суший, О. (Ред.) (2023а). *Психологічне забезпечення прогнозування соціальних процесів*. Кропивницький: «Імекс-ЛТД». https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735170/1/Sushyi_K_mono_2023.pdf
- Суший, О. (2023b). Травма як соціальний діагноз Українського суспільства (Наукова доповідь на всеукраїнській науково-практичній конференції «Український соціум: політико-психологічний вимір зміни покоління», 15 грудня 2023 р.). *Проблеми політичної психології*, 14(28), 62—78. <https://doi.org/10.33120/porp-Vol14-Year2023-148>
- Суший, О. (2024). Епістемологічні можливості ситуаційної проблематики в соціальному прогнозуванні з погляду психологічної науки. *Проблеми політичної психології*, 16(30), 36—59. <https://doi.org/10.33120/porp-Vol16-Year2024-163>
- Суший, О. (2025а). Про ризики деструктивного популізму, повоєнну суспільну свідомість та майбутні вибори в Україні. У С. Л. Чухніна (Ред.). *Майбутні вибори в Україні у повоєнний період: матеріали круглого столу (15 травня 2025 року, м. Київ)* (с. 5—10). Київ: «Талком». <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/1vybory-zbirnyk.pdf>
- Суший, О. (2025b). Соціетальна парадигма соціального прогнозування (аналітична операціоналізація психологічного забезпечення соціального прогнозування). *Проблеми політичної психології*, 18(32), 121—138. <https://doi.org/10.33120/porp-Vol18-Year2025-223>
- Татенко, В. О. (2021). *Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-вчинковий підхід* (2-ге вид.). Кропивницький: «Імекс-ЛТД».
- Український інститут майбутнього та CEO Club Ukraine презентують книгу «Візія України 2035»: сценарій розвитку країни, створений експертами та бізнесом. (2025, Листопад 7). Український інститут майбутнього. <https://uifuture.org/publications/knyga-viziya-ukrayiny-2035/>
- Чухніна, С. (Ред.). (2025). *Соціальна ситуація в Україні: особливості трансформації громадської думки під час повномасштабної війни: довідник*. Кропивницький: «Імекс-ЛТД». <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2026/01/dovidnikchunikhina2025.pdf>
- Barakat, S. (2005). *After the conflict: Reconstruction and development in the aftermath of war*. London: I. B. Tauris.
- Bar-Siman-Tov, Y. (Ed.). (2010). *Barriers to Peace in the Israeli-Palestinian Conflict*. Jerusalem: Konrad-Adenauer-Stiftung Israel.
- Collier, P., Elliott, V. L., Hegre, H., Hoeffler, A., Reynal-Querol, M., & Sambanis, N. (2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy. A World Bank policy research report*. Washington, DC: World Bank and Oxford University Press. <http://hdl.handle.net/10986/13938>
- Elayah, M. A., & Lambert, L. A. (2023). Introduction. In M. A. Elayah, & L. A. Lambert (Eds). *Conflict and Post-Conflict Governance in the Middle East and Africa* (p. 1—15). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23383-8_1
- Franco, C. De, Engberg-Pedersen, A. & Mennecke, M. (2019). How do wars end? A multidisciplinary enquiry. *Journal of Strategic Studies*, 42(7), 889—900 <https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1588119>
- Hegre, H., Metternich, N. W., Nygård, H. M., & Wucherpfennig, J. (2017). Introduction: Forecasting in peace research. *Journal of Peace Research*, 54(2), 113—124. <https://doi.org/10.1177/0022343317691330>
- Hegre, H., Nygard, H. M., Strand, H., Gates, S, & Flaten, R. D. (2011). The Conflict Trap. *APSA 2011 Annual Meeting Paper*. <https://ssrn.com/abstract=1900679>

- Iron, R., & Kingsbury, D. (Eds.). (2022). *How Wars End: Theory and Practice*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Leiner, M., & Schliesser, C. (Eds.). (2018). *Alternative approaches in conflict resolution*. Switzerland: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-58359-4>
- May, L. (2012). *After War Ends: a Philosophical Perspective*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- National Survey of Ukraine — July 2025*. (2025). International Republican Institute (IRI). <https://www.iri.org/resources/national-survey-of-ukraine-july-2025/>
- Rehrmann, C., Biermann, R., & Tolliday, P. (Eds.). (2020). *Societies in transition: the Caucasus and the Balkans between conflict and reconciliation*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.
- Rose, G. (2010). *How Wars End. Why we always fight the last battle*. Simon & Schuster.
- Slyusarevskyy, M. M., & Chunikihina, S. L. (2025). The Russian—Ukrainian war as a social situation. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 17(1), 88—100. <https://doi.org/10.24818/ejis.2025.06>
- Zelenko, G. (Ed.). (2025). *Crises of Political Development in Ukraine. The Challenges of Post-Soviet State-Building and Ways to Overcome Them*. ibidem Press.

REFERENCES

- Afonin, E. A., & Sushyi, O. V. (2015). Zakonomirnosti ta osoblyvosti ukrainskoi transformatsii [Patterns and Characteristics of Ukrainian Social Transformation]. *Stratehichna panorama*, 1, 94—108. <https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/41> [in Ukrainian].
- Barakat, S. (2005). *After the conflict: Reconstruction and development in the aftermath of war*. London: I. B. Tauris.
- Bar-Siman-Tov, Y. (Ed.) (2010). *Barriers to Peace in the Israeli-Palestinian Conflict*. Jerusalem: Konrad-Adenauer-Stiftung Israel.
- Chunikihina, S. (Red.). (2025). *Sotsialna sytuatsiia v Ukraini: osoblyvosti transformatsii hromadskoi dumky pid chas povnomashtabnoi viiny: dovidnyk* [The Social Situation in Ukraine: Features of the Transformation of Public Opinion during the Full-Scale War: handbook]. Kropyvnytskyi: «Imeks-LTD». <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2026/01/dovidnikchunikihina2025.pdf> [in Ukrainian].
- Collier, P., Elliott, V. L., Hegre, H., Hoeffler, A., Reynal-Querol, M., & Sambanis, N. (2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy. A World Bank policy research report*. Washington, DC: World Bank and Oxford University Press. <http://hdl.handle.net/10986/13938>
- Dovhan, N. O., Dukhnevych, V. M., Korobka, I. M., Sivers, Z. F., & Tsukur, O. H. (2025). *Zghurtovanist suspilstva: psykholohichni vymir* [Social Cohesion: Psychological Dimension] (N. O. Dovhan, & V. M. Dukhnevych, Red.). Kyiv: ISPP NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Elayah, M. A., & Lambert, L. A. (2023). Introduction. In M. A. Elayah, & L. A. Lambert (Eds). *Conflict and Post-Conflict Governance in the Middle East and Africa* (p. 1—15). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-23383-8_1
- Franco, C. De, Engberg-Pedersen, A. & Mennecke, M. (2019). How do wars end? A multidisciplinary enquiry. *Journal of Strategic Studies*, 42(7), 889—900 <https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1588119>
- Hegre, H., Metternich, N. W., Nygård, H. M., & Wucherpfennig, J. (2017). Introduction: Forecasting in peace research. *Journal of Peace Research*, 54(2), 113—124. <https://doi.org/10.1177/0022343317691330>
- Hegre, H., Nygard, H. M., Strand, H., Gates, S., & Flaten, R. D. (2011). The Conflict Trap. *APSA 2011 Annual Meeting Paper*. <https://ssrn.com/abstract=1900679>
- Holovakha, Ye., & Dembitskyi, S. (Red.). (2024). *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2024: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian Society under Wartime Conditions. The year 2024: Collective Monograph]. Kyiv: Instytut sotsiologii NAN Ukrainy. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php> [in Ukrainian].

- Holovakha, Ye., & Dembitskyi, S. (Ed.). (2025). *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2025: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian Society under Wartime Conditions. The year 2025: Collective Monograph]. Kyiv: Instytut sotsiologhii NAN Ukrainy. https://isnasu.org.ua/news/news_item.php?id=ukrainske-suspilstvo-v-umovah-vijny-2025 [in Ukrainian].
- Holovakha, Ye., & Makeiev, S. (Ed.). (2022). *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. 2022: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian Society in Wartime. 2022: Collective Monograph]. Kyiv: Instytut sotsiologhii NAN Ukrainy. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php> [in Ukrainian].
- Holovakha, Ye., & Makeiev, S. (Ed.). (2023). *Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2023: kolektyvna monohrafiia* [Ukrainian Society in Wartime. Year 2023: Collective Monograph]. Kyiv: Instytut sotsiologhii NAN Ukrainy. <https://isnasu.org.ua/publish/ukrainske-suspilstvo/issues.php> [in Ukrainian].
- Iron, R., & Kingsbury, D. (Eds.). (2022). *How Wars End: Theory and Practice*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kilkallen, D., & Milz, G. (2025). *Mystetstvo viiny i myru. Pro nash vybir, koly u sviti viina* [The Art of War and Peace: Understanding Our Choices in a World at War]. Kyiv: “Dukh i litera” [in Ukrainian].
- Kochubeinyk, O. M. (2025). *Postviina. Chy ye doroha dodomu?: monohrafiia* [Postwar. Is There a Way Home?: Monograph]. Kropyvnytskyi: “Imeks-LTD”. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2026/01/kochubeynikmon2025maket.pdf> [in Ukrainian].
- Kotliar, A. (2025, Serpen 12). Interv’iu z dyrektorom Instytutu sotsiologhii Yevhenom Holovakhoiu [Interview with Yevhen Golovakha, Director of the Institute of Sociology]. *Dzerkalo tyzhnia*. <https://zn.ua/ukr/war/dani-gallup-pokazujut-perekhid-ukrajintsiv-ne-vid-optimizmu-dopessimizmu-a-vid-ejforiji-do-realizmu.html> [in Ukrainian].
- Leiner, M., & Schliesser, C. (Eds.). (2018). *Alternative approaches in conflict resolution*. Switzerland: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-58359-4>
- Libanova, E. M. (Red.). (2025a). *Instytutsiine zabezpechennia rezylentnosti ekonomiky Ukrainy: monohrafiia* [Institutional Support for the Resilience of the Ukrainian Economy: Monograph]. Kharkiv: FOP Liburkina L. M. <https://www.demography.org.ua/wp-content/uploads/2025/08/Instytutsiine-zabezpechennia-rezylentnosti-ekonomiky-Ukrainiany.pdf> [in Ukrainian].
- Libanova, E. M. (Red.). (2025b). *Instrumenty zabezpechennia rezylentnosti ukrainskoho suspilstva: monohrafiia* [The Instruments for Ensuring the Resilience of Ukrainian Society: Monograph]. Kharkiv: FOP Liburkina L. M. <https://www.demography.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/Instrumenty-zabezpechennia-rezylentnosti-ukrainskoho-suspilstva.pdf> [in Ukrainian].
- May, L. (2012). *After War Ends: a Philosophical Perspective*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- National Survey of Ukraine — July 2025*. (2025). International Republican Institute (IRI). <https://www.iri.org/resources/national-survey-of-ukraine-july-2025/>
- Otsinka sytuatsii v kraini, dovira do sotsialnykh instytutiv, politykiv, posadovtsiv ta hromadskykh diiachiv, stavlennia do vyboriv pid chas viiny, vira v peremohu (liutyi — berezen 2025 r.)* [Assessment of the Situation in the Country, Trust in Social Institutions, Politicians, Officials and Public Figures, Attitudes Towards Elections During the War, Belief in Victory (February — March 2025)]. (2025, Berezen 24). Razumkov Tsent. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> [in Ukrainian].
- Parakhonskyi, B. O., & Yavorska, H. M. (2019). *Ontolohiia viiny i myru: bezpeka, stratehiia, smysl* [Ontology of War and Peace: Security, Strategy, Meaning]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
- Parakhonskyi, B. O., & Yavorska, H. M. (2024). *Rosiiska viina proty Ukrainy yak tryher zmin mizhnarodnoi bezpeky: bazovi naratyvy: analitychna dopovid* [The Russian War against Ukraine as a Trigger of Transformations in International Security: Fundamental Narratives: Analytical Report] (Seriiia “Mizhnarodni vidnosyny”). Kyiv: NISD. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.02> [in Ukrainian].

- Pekar, V., Dliach, A., & Kyiv Foresight Foundation. (2025). Stsenarii zavershennia viiny: pidsumky forsaitu [End-of-War Scenarios: Foresight Results]. *Site.ua*. <https://site.ua/valerii.pekar/scenariyi-zaversennya-viiny-pidsumki-forsaitu-iyooon8> [in Ukrainian].
- Pidsumky 2025 roku: chy pryimut ukraintsi domovlenosti pro "myr"? Pres-reliz* ["Year in Review" Survey 2025: Will Ukrainians Accept the Proposed "Peace" Agreements?]. (2025, Hruden 29). Fond "Demokratychni initsiatyvy" im. Ilka Kucheriva. <https://dif.org.ua/article/pidsumki-2025-roku-chi-pryimut-ukraintsi-domovlenosti-pro-mir> [in Ukrainian].
- Potapenko, V. H., Pavlenko, I. A., Nahirnyi, V. M., Maliarevskiy, Ye. V., & Holovka, A. A. (2025a). *Analiz zahroz natsionalnii bezpetsi u sferi vnutrishnoi polityky: analitychna dopovid* [Analysis of Threats to National Security in the Sphere of Domestic Policy: Analytical Report]. Kyiv: NISD. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.06> [in Ukrainian].
- Potapenko, V., Pavlenko, I., Tyshchenko, Yu., Zdiuruk, S., Tokman, V., Yizhak, O., Kaplan, Yu., Valiushko, I., Makarov, H., Danyliak, O., Mykhailova, O., Valevskiy, O., Lisohor, L., Maliarevskiy, Ye., Barannik, V., & Dvyhun, A. (2025b). *Suspilstvo, transformovane viinoiu: analitychna dopovid* [Society Transformed by War: Analytical Report]. Kyiv: NISD. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.07> [in Ukrainian].
- Rafalskyi, O. O., & Maiboroda, O. M. (Red.). (2024a). *Adaptyvni zminy u funktsionuvanni politychnoi systemy Ukrainy v umovakh poviiennoi vidbudovy: monohrafiia* [Adaptive Changes In The Functioning Of The Political System Of Ukraine In The Conditions Of Post-War Reconstruction: Monograph]. Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. <https://ipiend.gov.ua/publication/adaptyvni-zminy-u-funktsionuvanni-politychnoi-systemy-ukrainy-v-umovakh-poviiennoi-vidbudovy/> [in Ukrainian].
- Rafalskyi, O. O., & Maiboroda, O. M. (Red.). (2024b). *Politychna bezpeka Ukrainy: problema stabilizatsii politychnoho polia krainy. Prohnozna otsinka, mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia* [Political Security of Ukraine: the Problem of Stabilising the Country's Political Field. Prognostic Assessment, Mechanisms of Ensuring: Monograph]. Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy.-Prohnozna-otsinka-mekhanizmy-zabezpechennia-2.pdf> [in Ukrainian].
- Rehrmann, C., Biermann, R., & Tolliday, P. (Eds.). (2020). *Societies in transition: the Caucasus and the Balkans between conflict and reconciliation*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.
- Rezultaty vseukrainskoho opytuvannia KMIS z pytan viiny i myru. Pres-reliz* [Results of the All-Ukrainian KIIS Survey on War and Peace Issues. Press Release]. (2025, Veresen 16). KMIS. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1551&page=1> [in Ukrainian].
- Rose, G. (2010). *How Wars End. Why we always fight the last battle*. Simon & Schuster.
- Sliusarevskiy, M. M. (2009). Sytuatsiia yak ob'iekt sotsialno-psykholohichnoho doslidzhennia: istoriogenesis i suchasnyi stan problem [Situation as an Object of Socio-Psychological Research: Historiogenesis and State of the Problem]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 23(26), 5—24 [in Ukrainian].
- Slyusarevskyy, M. M., & Chunikihina, S. L. (2025). The Russian—Ukrainian war as a social situation. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 17(1), 88—100. <https://doi.org/10.24818/ejis.2025.06>
- Sushyi, O. (2015). Dynamika politychnykh i psykholohichnykh protsesiv u suchasni Ukraini [The Dynamics of the Political and Psychological Processes in Contemporary Ukraine]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 35(38), 61—76. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106447/> [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2019). Natsiietvorchyi protses u koordynatakh sotsiialnoi kryzy v Ukraini [Nation-Building Process in Coordinates of the Societal Crisis in Ukraine]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 43(46), 7—19. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717650> [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2020). *Ukrainska natsiia: mystetstvo tvorennia — filozofia ruinuvannia* [Ukrainian Nation: The Art of Creation — The Philosophy of Destruction]. Kropyvnytskyi: «Imeks-LTD». https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744121/1/2020_Sushyi_UkrNation_mono.pdf [in Ukrainian].

- Sushyi, O. (Red.) (2023a). *Psykhologichne zabezpechennia prohnozuvannia sotsialnykh protsesiv* [Psychology in Forecasting Social Processes]. Kropyvnytskyi: "Imeks-LTD". https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735170/1/Sushyi_K-mono_2023.pdf [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2023b). Trauma yak sotsialnyi diahnoz Ukrainskoho suspilstva (Naukova dopovid na vseukrainskii naukovo-praktychnii konferentsii "Ukrainskyi sotsium: polityko-psykhologichnyi vymir zminy pokolin", 15 hrudnia 2023 r.) [Trauma as a Social Diagnosis of Ukrainian Society (Scientific Report at the Ukrainian Scientific and Practical Conference "Ukrainian Society: Political and Psychological Dimension of Generational Change", December 15, 2023)]. *Problemy politychnoi psykhologii*, 14(28), 62—78. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol14-Year2023-148> [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2024). Epistemolohichni mozhyvosti sytuatsiinoi problematyky v sotsialnomu prohnozuvanni z pohliadu psykhologichnoi nauky [Epistemological Possibilities of Situation Analysis in Social Forecasting from the Point of View of Psychological Science]. *Problemy politychnoi psykhologii*, 16(30), 36—59. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol16-Year2024-163> [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2025a). Pro ryzyky destruktyvnoho populizmu, povoiennu suspilnu svidomist ta maibutni vybory v Ukraini [On the Risks of Destructive Populism, Post-War Public Consciousness and Future Elections in Ukraine]. U S. L. Chukhnina (Red.). *Maibutni vybory v Ukraini u povoiennyi period: materialy kruhloho stolu (15 travnia 2025 roku, m. Kyiv)* (s. 5—10). Kyiv: "Talkom". <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2025/11/1vybory-zbirnyk.pdf> [in Ukrainian].
- Sushyi, O. (2025b). Sotsiietalna paradyhma sotsialnoho prohnozuvannia (analychna operatsionalizatsiia psykhologichnoho zabezpechennia sotsialnoho prohnozuvannia) [Societal Paradigm of Social Forecasting (Analytical Operationalization of the Psychological Framework of Social Forecasting)]. *Problemy politychnoi psykhologii*, 18(32), 121—138. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol18-Year2025-223> [in Ukrainian].
- Tatenko, V. O. (2021). *Sotsialna psykhologhiia natsiietvorennia: sub'iektno-vchynkovyi pidkhid* [Social Psychology of Nation Creation: Subject-Deed Approach] (2-he vyd.). Kropyvnytskyi: "Imeks-LTD" [in Ukrainian].
- Ukrainskyi instytut maibutnoho ta CEO Club Ukraine prezentuiut knyhu "Viziia Ukrainy 2035": stsenarii rozvytku krainy, stvorenyi ekspertamy ta biznesom [The Ukrainian Institute of the Future and CEO Club Ukraine present the book "Vision of Ukraine 2035": a scenario for the country's development created by experts and businesses]. (2025, Lystopad 7). Ukrainskyi instytut maibutnoho. <https://uifuture.org/publications/knyga-viziya-ukrayiny-2035/> [in Ukrainian].
- Vsiutynskyi, V., Vinkov, V., Hubeladze, I., Dibrova, V., Korobka, L., Kravchuk, S., & Strilchuk, O. (2025). *Vzaiemodiia spilnotnykh identychnosti pid vplyvom voiennykh dii: sotsialno-psykhologichni efekty* [The Interaction of Community Identities under the Impact of Warfare: Socio-Psychological Effects] (I. Hubeladze, Red.). Kyiv: ISPP NAPN Ukrainy. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/hub-mono25-prosp.pdf> [in Ukrainian].
- Zelenko, G. (Ed.). (2025). *Crises of Political Development in Ukraine. The Challenges of Post-Soviet State-Building and Ways to Overcome Them*. ibidem Press.
- Zghurovskyi, M. Z. (Red.). (2024). *Forsait: Stsenarii perebihu rosiisko-ukrainskoi viiny v konteksti novoï arkhitektury yevroatlantychnoi bezpeky* [Foresight: Scenarios of the Course of the Russian-Ukrainian War in the Context of the New Architecture]. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho: Vydavnytstvo "Politehnika". <http://wdc.org.ua/uk/node/190177> [in Ukrainian].
- Zghurovskyi, M. Z., & Sliusarevskyi, M. M. (2025). Puls ukrainskoho suspilstva: sotsialna napruzhnenist u dobu viiny [The Pulse of Ukrainian Society: Social Tensions in Times of War]. *Visnyk NAN Ukrainy*, 11, 49—63. <https://doi.org/10.15407/visn2025.11.049> [in Ukrainian].

Надійшла: 6.01.2026

Прорецензовано: 6.02.2026

Прийнято до друку: 10.02.2026

Оприлюднено: 31.03.2026

Olena Sushyi,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Mass and Community Psychology,
Institute for Social and Political Psychology, National Academy
of Educational Sciences of Ukraine

BETWEEN SCYLLA OF CAPITULATION AND CHARYBDIS OF ETERNAL WAR:
SCENARIO MODELLING OF UKRAINE'S POST-WAR DEVELOPMENT

Ukraine has found itself at the epicenter of not only a military confrontation but also a complex geopolitical game, where each potential scenario for ending the war carries profound implications for the nation's future. The paper examines possible scenarios for ending the war and models trajectories of Ukraine's post-war development within the context of the complex societal dynamics of the past, present, and future. The conceptual foundation of the study lies in the societal paradigm, while the methodological framework is based on an integral matrix of societal forecasting, which enables analytical operationalization of complex societal dynamics and the social situation in both systemic ("top-down") and psychosocial ("bottom-up") dimensions. The focus is placed not only on political, military, or economic factors but primarily on the deeper processes of transformation within the societal structure, mass consciousness, value system, and collective identity. A spectrum of potential outcomes is considered — from total victory and "frozen conflict" to enforced peace and societal transformation — identifying the risks and opportunities inherent in each. Particular attention is paid to the psychological and social consequences of the ongoing confrontation. The study demonstrates how war fatigue, burdened by a deterministic cycle of crises and collective traumas, may affect the Ukrainian society's capacity for reconstruction and consolidation. It also explores the mechanisms through which different peace settlement scenarios can either facilitate or hinder the overcoming of war's aftermath. The paper offers not only an analytical description of possible scenarios but also practical recommendations for developing a flexible and adaptive strategy for post-war recovery. Its goal is to outline potential contours of Ukraine's "post-war future" and stimulate an expert discussion on the societal preconditions of sustainable peace in an era of hybrid challenges and profound collective transformations. It also seeks to contribute to the broader discourse on Ukraine's future by proposing a scientifically grounded approach to scenario modelling as a tool not only for forecasting but also for the societal self-definition of a nation striving to balance security, justice, and recovery under conditions of uncertainty.

Keywords: societal paradigm, societal dynamics, social forecasting, predictive modeling, scenarios, post-war reconstruction, psychology in social forecasting, social situation, interdisciplinarity, methodology.